

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О. Б. Жильцов
« _____ » 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОБОТА В МАТЕРІАЛАХ

Галузь знань 0202 Мистецтво

Напрямок підготовки 6.020207 «Дизайн»

(освітній рівень перший «бакалаврський»)

2016 – 2017 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної
та навчальної роботи

А.О. Таранник

Робоча програма «Робота в матеріалах» для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн».

Розробник: Васильківська Олена Іванівна, доцент, кандидат технічних наук, доцент кафедри дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дизайну Інституту мистецтв
Протокол від « 29 » вересня 2016 року № 2

Завідувач кафедри дизайну

Н.І.Кравченко

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	10
5. Теми практичних занять	12
6. Самостійна робота	12
7. Навчально-методична карта дисципліни	14
8. Методи навчання	16
9. Методи контролю	16
10. Розподіл балів, які отримують студенти	19
11. Методичне забезпечення	19
12. Рекомендована література	20
Базова	20
Допоміжна	21
Інформаційні ресурси	22

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РОБОТА В МАТЕРІАЛАХ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0202 Мистецтво	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.020207 - Дизайн		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		2-й	2-й
Загальна кількість годин - 150		Семестр	
		3-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3	Освітній рівень перший «бакалаврський»	Лекції	
		2 год.	2 год.
		Практичні	
		50 год.	46 год.
		Самостійна робота	
		4 год.	8 год.
		Модульний контроль	
		4 год.	4 год.
		Семестровий контроль	
			30 год.
Вид контролю:			
	залік	екзамен	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є підготовка фахівця з високим рівнем художньо-дизайнерської майстерності, формування гармонійно розвинутого з індивідуальною творчою думкою спеціаліста для самостійного творчого вирішення завдань дизайнерської діяльності.

Завданнями дисципліни "Робота в матеріалах" є:

- ознайомлення з методами та засобами формування й відображення дизайнерської ідеї, матеріалізації інформації та створенні художніх образів;
- оволодіння виражальними можливостями проектно-графічних засобів;
- формування умінь і навичок роботи з усім розмаїттям графічних технік, інструментів та матеріалів;
- набуття вмінь та навичок роботи з проектним матеріалом;
- формування й розвиток професійного мислення майбутніх фахівців графічного дизайну.

Під час практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи відповідно профілю програми бакалавра дизайну формуються загальні та фахові

компетентності.

Загальні компетентності (світоглядна, громадська, комунікативна, інформаційна, науково-дослідницька й самостійна), а саме:

- здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань,
- уміння оцінювати й модифікувати освоєні наукові методи і засоби дизайн-діяльності,
- обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації,
- здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання,
- спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію.

Фахові компетентності базові (організаційна, мистецтвознавча) та **спеціальні** (проектно-творча й технологічна), а саме:

- володіння професійним термінологічним апаратом,
- здатність використовувати у практичній діяльності досвід світової та вітчизняної шкіл дизайну, методів та авторських приймів провідних дизайнерів,
- володіння навичками візуального створення й сприйняття двовимірних і тривимірних об'єктів,
- володіння різними методиками проектування об'єктів графічного дизайну,
- здатність до формування необхідного обсягу фахової інформації з різних джерел для виконання конкретного дизайнерського завдання.

Результати навчання (знання та практичні навички й уміння)

Знання:

- правильного визначення методів та засобів виявлення й відображення графічної пластики композиційного рішення;
- коректного застосування виражальних можливостей проектно-графічних засобів для створення площинних композицій.

Практичні навички й уміння:

- володіння прийомами графічної розробки поверхні;
- уміти працювати з проектним матеріалом;
- творче застосування знань щодо особливостей графічних технологій та професійного застосування виразних можливостей графіки у дизайн-проекуванні.

Програмні результати навчання:

- мисленнєва активність, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань,
- спроможність інтерпретувати й модифікувати авторські прийоми провідних дизайнерів,
- здатність до проектного мислення та проектування оригінальних дизайнерських програм і проектів,
- володіння навичками візуального створення і сприйняття двовимірних і тривимірних об'єктів,
- здатність до самоосвіти, самоаналізу, самокоригування і самовдосконалення.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1 – КАЛІГРАФІЯ

Змістовий модуль I. Основи каліграфії

ТЕМА 1.1 Лекція 1. Історія виникнення письма. Основні поняття й терміни, матеріали й інструменти. (2 год.)

Історія розвитку рукописних шрифтів. Естетика рукописних шрифтів. Каліграфія. Особливості написання шрифтів різними інструментами.

Теми практичних робіт (12 год.)

ТЕМА 1.2 Особливості роботи плоскими інструментами. Практика каліграфії. (4 год.)

Шляхом спеціальних тренувальних вправ здійснюється набуття вмінь і навичок зображення окремих елементів письма різними інструментами. Посилюється зв'язок між оком та пером; розвивається дрібна моторика кисті руки, окомір. Виконати спеціальні тренувальні вправи для розвитку умінь і навичок зображення окремих елементів письма різними інструментами: плоским пером, круглим пером «редис», фломастером, широким пензлем, акварельним пензлем, каламом тощо. Вправи виконуються за допомогою лінійки та косинця.

ТЕМА 1.3 Особливості написання грецького письма (4 год.)

Оволодіння технічними навичками грецького письма в техніці «пласке перо». Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки грецького письма.

ТЕМА 1.4 Особливості написання рустичного письма. (4 год.)

Оволодіння технічними навичками рустичного письма в техніці «пласке перо». Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки рустичного письма.

Література основна: [1-7, 9-11, 15, 22, 24, 25].

Література додаткова: [41].

Змістовий модуль II. Латинське письмо

Теми практичних робіт (20 год.)

ТЕМА 2.1 Особливості написання римського капітального письма. (4 год.)

Оволодіння технічними навичками римського капітального письма в техніці «пласке перо», дуктом та кутом нахила пера. Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки римського капітального письма.

ТЕМА 2.2 Особливості написання латинського письма (унціал, півунціал, каролінський мінускул). (4 год.)

Оволодіння технічними навичками латинського письма (унціал, півунціал, каролінський мінускул) в техніці «пласке перо», дуктом та кутом нахила пера. Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки унціалом, півунціалом, каролінським мінускулом.

Завдання для самостійної роботи (1 година)**Шрифтова композиція (латинське письмо).**

Виконати шрифтову композицію (обкладинка книги, листівка, афіша тощо) грецьким, римським капітальним письмом або рустичним письмом за вибором студента, поєднавши тональні та шрифтові графічні форми. Формат композиції не менше А3, матеріали та інструменти за вибором студента.

ТЕМА 2.3 Особливості написання латинського письма. (6 год.)

Оволодіння технічними навичками латинського готичного письма в техніці «пласке перо», дуктом та кутом нахила пера. Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки готичного письма за вибором студента (текстури, ротунди, фрактури, швабського письма, батарди, готичного версальського письма тощо).

ТЕМА 2.4 Особливості написання латинського гуманістичного письма. (6 год.)

Оволодіння технічними навичками латинського гуманістичного письма в техніці «пласке перо», дуктом та кутом нахила пера. Поняття розчерку. Усвідомлення художнього образу шрифту. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки письмом Петрарки та трьома видами гуманістичного письма за вибором студента (гуманістичного мінускула, італійського, італійського плаского, «Джонсон» італійського мінускула, канцелярського тощо).

Завдання для самостійної роботи (1 година)**Виконання вітального адресу.**

Виконати вітальний адрес каролінським мінускулом, готичним письмом, гуманістичним письмом за вибором студента, поєднавши тональні та шрифтові графічні форми. Формат композиції не менше А3, матеріали та інструменти за вибором студента.

Література основна: [1-7, 9-11, 15, 22, 24, 25].

Література додаткова: [41].

Змістовий модуль III. Кириличне письмо**Теми практичних робіт (18 год.)****ТЕМА 3.1 Особливості написання кириличного письма (глаголиця, устав, півустав) (6 год.)**

Оволодіння рисунком та особливостями написання кириличного письма глаголиця, устав, півустав. Написати кириличне письмо в техніці «пласке перо» з дотриманням дукту та кутів нахила пера. Оволодіти рисунком та особливостями написання письма глаголиця, устав, півустав. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки глаголицею, уставом, півуставом.

ТЕМА 3.2 Особливості написання кириличного письма (в'язь). (8 год.)

Оволодіння рисунком та особливостями написання кириличного письма (в'язь). Написати кириличне письмо в техніці «пласке перо» з дотриманням дукту та кутів нахила пера. Оволодіти рисунком та особливостями написання в'язю. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки в'язю (арабески, морески).

Завдання для самостійної роботи (2 години)***Шрифтова композиція (кирилиця).***

Виконати шрифтову композицію (обкладинка книги, афіша, листівка, розворот буклету, вітальний адрес тощо) уставом, півуставом, в'яззю за вибором студента, поєднавши тональні та шрифтові графічні форми. Формат композиції не менше А3, матеріали та інструменти за вибором студента.

ТЕМА 3.3 Особливості написання кириличного письма (скоропис). (4 год.)

Оволодіння рисунком та особливостями написання кириличного письма (скоропис) в техніці «гостре перо». Написати кириличне скорописне письмо в техніці «гостре перо» з дотриманням основних особливостей конструкцій літер. Оволодіти рисунком та особливостями писання скорописом. Виконати на аркушах паперу формату А4 тушшю вправи з написання абетки скорописом.

Література основна: [1-7, 9-11, 15, 22, 24, 25].

Література додаткова: [41].

МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка**Змістовий модуль IV. Лінійні графічні форми**

ТЕМА 4.1 Лекція 1. (2 год.)

Вступ. Види графічних форм, поняття графічної мови.

Мета та завдання курсу. Графічні різновиди інформації про предмети, явища, процеси. Графічні засоби відтворення візуальної інформації. Огляд особливостей і виражальних засобів творів оригінальної графіки.

Теми практичних робіт (12 год.)

ТЕМА 4.2 Види лінійних графічних форм. (4 год.)

Аналіз основних графічних форм (точки, лінії, плями, кольору) та ролі кожної як засобу передання на площині змістової інформації (текстової або зображувальної) та художньої (декоративної) розробки форми. Розробити карту лінійних графічних форм. Кожна форма повинна максимально розкривати характер лінії та максимально виявляти її художню виразність. Створити графічну композицію, що гармонійно поєднує різні графічні форми.

ТЕМА 4.3 Ниткографія. (4 год.)

Використовуючи довільні абстрактні форми, отримані за допомогою техніки „ниткографія”, створити зображувальні графічні мотиви шляхом наступного доопрацювання.

ТЕМА 4.4 Виразальні можливості силуету та плями. (4 год.)

Створення графічних зображень використовуючи виразальні можливості лінії та плями. Маніпуляції з довільною абстрактною плямою, виконаною в техніці „ляпкографія”. Виконання графічного зображення у вигляді силуету власного автопортрету в профіль. Плямова стилізація власного автопортрету у фас (чорні й білі плями).

Завдання для самостійної роботи (2 години)***Створення композиції з лінійних графічних форм.***

Виконати довільну композицію (шрифтову, формальну, сюжетну, декоративну) за вибором студента. Формат композиції не менше А3, матеріали та інструменти за вибором студента.

Література основна: [1-6, 13, 14].

Література додаткова: [38, 39].

Змістовий модуль V. Тональні графічні форми**Теми практичних робіт (16 год.)****ТЕМА 5.1 Види тональних графічних форм. (4 год.)**

Аналіз тональних графічних форм як засобу заповнення графічної площини. Розгляд композиційно-художніх властивостей тональних форм. Розробити карту тональних графічних форм. Кожна форма повинна максимально розкривати характер плями та максимально виявляти її художню виразність.

ТЕМА 5.2 Тональні графічні форми: аерографія, набризг. (6 год.)

Ознайомлення з особливостями та оволодіння навичками створення тональних форм у техніці аерографія, набризг. Створити формальну композицію з тональних графічних форм, використовуючи виражальні можливості техніки аерографія, набризг, які максимально розкривають характер плями та максимально виявляють її художню виразність.

ТЕМА 5.3 Тональні графічні форми: протирка, друк (трафаретний). (6 год.)

Ознайомлення з особливостями та оволодіння навичками створення тональних форм у техніці протирка, друк (трафаретний). Створити формальну композицію з тональних графічних форм, використовуючи виражальні можливості техніки протирка, друк (трафаретний), які максимально розкривають характер плями та максимально виявляють її художню виразність.

Завдання для самостійної роботи (2 години)***Створення композиції з тональних та лінійних графічних форм.***

Виконати композицію (обкладинка книги, ілюстрація, листівка, розворот буклету, шрифтова композиція тощо) за вибором студента, поєднавши тональні та лінійні графічні форми. Формат композиції не менше А3, матеріали та інструменти за вибором студента.

Література основна: [1-6, 13, 14].

Література додаткова: [38, 39].

Змістовий модуль VI. Штрихова розробка поверхні**Теми практичних робіт (18 год.)****ТЕМА 6.1 Техніка «туш-перо». Види штрихування. (8 год.)**

Шляхом практичних вправлянь відбувається опанування технічних і виражальних можливостей штриха. Підготовчі етапи роботи, послідовність виконання. Виконати вправи на різні види й способи штрихування. Вправи виконуються без допомоги лінійки та косинця.

ТЕМА 6.2 Передання фактури й текстури засобами графіки. (10 год.)

Створення колекції зразків з імітаціями природних і штучних текстур та фактур поверхні (хутро скло, камінь, дерево, кора, пінопласт та ін.). Узагальнення й удосконалення умінь і навичок використання виразальних можливостей штриха і лінії у техніці «туш-перо». Створити карту зразків з імітаціями природних і штучних текстур та фактур поверхні (хутро скло, камінь, дерево, кора, пінопласт та ін.)

Завдання для самостійної роботи (4 години)**Штрихова композиція.**

Виконати довільну композицію (портрет, натюрморт, пейзаж тощо) за вибором студента. Формат композиції не менше А3, техніка «туш-перо».

Література основна: [1-6, 13, 14].

Література додаткова: [38-42].

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

МОДУЛЬ 1 – Каліграфія								
№ п/п	Назви розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль
Змістовий модуль I. Основи каліграфії								
1.1	Історія виникнення письма. Основні поняття й терміни, матеріали й інструменти	2	2	2				
1.2	Особливості роботи плоскими інструментами. Практика каліграфії	4	4		4			
1.3	Особливості написання грецького письма	4	4		4			
1.4	Особливості написання рустичного письма	4	4		4			
МКР за темами модуля		1					1	
Разом		15	14	2	12		1	
Змістовий модуль II. Латинське письмо								
2.1	Особливості написання римського капітального письма	4	4		4			
2.2	Особливості написання латинського письма (унціал, півунціал, каролінський мінускул)	5	4		4	1		
2.3	Особливості написання латинського готичного письма	6	6		6			
2.4	Особливості написання латинського гуманістичного письма	7	6		6	1		
МКР за темами модуля		2					2	
Разом		24	20		20	2	2	

Змістовий модуль III. Кириличне письмо								
3.1	Особливості написання кириличного письма (глаголиця, устав, півустав)	6	6		6			
3.2	Особливості написання кириличного письма (в'язь)	10	8		8	2		
3.3	Особливості написання кириличного письма (скоропис)	4	4		4			
МКР за темами модуля		1					1	
Разом		21	18		18	2	1	
Усього за 3 семестр		60	52	2	50	4	4	

МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка								
№ п/п	Назви розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль
Змістовий модуль IV. Лінійні графічні форми								
4.1	Вступ. Види графічних форм, поняття графічної мови	2	2	2				
4.2	Види лінійних графічних форм	4	4		4			
4.3	Ниткографія	4	4		4			
4.4	Виразальні можливості силуету та плями	6	4		4	2		
Разом		16	14	2	12	2		
Змістовий модуль V. Тональні графічні форми								
5.1	Види тональних графічних форм	4	4		4			
5.2	Тональні графічні форми: аерографія, набризг	6	6		6			
5.3	Тональні графічні форми: протирка, друк (трафаретний)	8	6		6	2		
МКР за темами модуля		2					2	
Разом		20	16		16	2	2	
Змістовий модуль VI. Штрихова розробка поверхні								
6.1	Техніка «туш-перо». Види штрихування.	8	8		8			
6.2	Передання текстури й фактури засобами графіки	14	10		10	4		
МКР за темами модуля		2					2	
Семестровий контроль		30						30
Разом		54	18		18	4	2	30
Усього за 4 семестр		90	48	2	46	8	4	30

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1 – Каліграфія		
1.	Особливості роботи пласкими інструментами. Практика каліграфії	4
2.	Особливості написання грецького письма	4
3.	Особливості написання рустичного письма	4
4.	Особливості написання римського капітального письма	4
5.	Особливості написання латинського письма (унціал, півунціал, каролінський мінускул)	4
6.	Особливості написання латинського готичного письма	6
7.	Особливості написання латинського гуманістичного письма	6
8.	Особливості написання кириличного письма (глаголиця, устав, півустав)	6
9.	Особливості написання кириличного письма (в'язь)	8
10.	Особливості написання кириличного письма (скоропис)	4
	Разом	50
МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка		
11.	Види лінійних графічних форм	4
12.	Ниткографія	4
13.	Виразальні можливості силуету та плями	4
14.	Види тональних графічних форм	4
15.	Тональні графічні форми: аерографія, набризг	6
16.	Тональні графічні форми: протирка, друк (трафаретний)	6
17.	Техніка «туш-перо». Види штрихування.	8
18.	Передання текстури й фактури засобами графіки.	10
	Разом	46

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Таблиця 4

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1 – Каліграфія		
1.	Шрифтова композиція (латинське письмо).	1
2.	Виконання вітального адресу	1
3.	Шрифтова композиція (кирилиця)	2
МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка		
4.	Створення композиції з лінійних графічних форм	2
5.	Створення композиції з тональних та лінійних графічних форм	2
6.	Штрихова композиція	4

Карта самостійної роботи бакалавра з дисципліни “Робота в матеріалах”

Таблиця 5

Змістовий модуль та теми курсу	кільк. годин	Академічний контроль	Бали	Терміни (тижні)
МОДУЛЬ 1 – Каліграфія				
Змістовий модуль II				
Шрифтова композиція (латинське письмо).	1	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль	30	3 сем. 5 тиждень
Виконання вітального адресу	1	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль	30	3 сем. 8 тиждень
Змістовий модуль III				
Шрифтова композиція (кирилиця)	2	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль, підсумковий модульний контроль	30	3 сем. 14 тиждень
Разом годин за 2 семестр:	4	Разом балів:	90	
МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка				
Змістовий модуль IV				
Створення композиції з лінійних графічних форм	2	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль	30	4 сем. 5 тиждень
Змістовий модуль V				
Створення композиції з тональних та лінійних графічних форм	2	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль	30	4 сем. 10 тиждень
Змістовий модуль VI				
Штрихова композиція	4	Індивідуальне заняття, практичні заняття, модульний контроль, підсумковий модульний контроль	30	4 сем. 13 тиждень
Разом годин за 2 семестр:	8	Разом балів:	90	

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «РОБОТА В МАТЕРІАЛАХ» 3 СЕМЕСТР

Разом: 60 год., лекції – 2 год., практичні заняття – 50 год., самостійна робота – 4 год.,
поточний модульний контроль – 4 год., підсумковий контроль – залік

Назва розділів		МОДУЛЬ 1 – Каліграфія																																
Кількість балів		401 бал																																
Модулі		Змістовий модуль I							Змістовий модуль II							Змістовий модуль III																		
Кількість балів за модуль		62							195							144																		
Лек., лаб., інд.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26							
Дати																																		
Теми лекцій		Історія виникнення письма. Основні поняття й терміни, матеріали й інструменти 1 бал (відвідування)																																
Теми практичних занять		Особливості роботи пласкими інструментами. Практика каліграфії 10 балів + 2 бал и (відвідування)							Особливості написання грецького письма 10 балів + 2 бал и (відвідування)							Особливості написання рустичного письма 10 балів + 2 бал и (відвідування)							Особливості написання римського капітального письма 20 балів + 2 бал и (відвідування)				Особливості написання латинського письма (унціал, півунціал, каролінський мінускул) 20 балів + 2 бал и (відвідування)							
		Особливості написання латинського готичного письма 30 балів + 3 бал и (відвідування)							Особливості написання латинського гуманістичного письма 30 балів + 3 бал и (відвідування)				Особливості написання кириличного письма (глаголиця, устав, півустав) 30 балів + 3 бал и (відвідування)								Особливості написання кириличного письма (в'язь) 30 балів + 4 бали (відвідування)				Особливості написання кириличного письма (скоропис) 20 балів + 2 бал и (відвідування)									
	Самостійна робота (творча робота)																																	
	Види поточ.контр.		МК1 (25 балів)							30 балів							30 балів							30 балів										
ПКК		МК2 (25 балів) МК3 (25 балів)																																
		401 бал (коefficient успішності: 401 : 100 = 4,01)																																

4 СЕМЕСТР

Разом: 90 год., лекції – 2 год., практичні заняття – 46 год., самостійна робота – 8 год.,
поточний модульний контроль – 4 год., підсумковий контроль – екзамен

МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка

Назва розділів	МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка																								
Кількість балів	359 балів																								
Модулі	Змістовий модуль IV						Змістовий модуль V						Змістовий модуль VI												
Кількість балів за модуль	62						143						154						ПМК						
Дек., лаб., інд.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Дати																									
Теми лекцій	Вступ. Мета й завдання курсу. Графіка, види графічних форм, поняття графічної мови 1 бал (відвідування)																								
Теми практичних занять	Види лінійних графічних форм 10 балів + 2 бал и (відвідування)						Ниткографія 10 балів + 2 бали (відвідування)						Виразальні можливості силуету та плями 10 балів + 2 бал и (відвідування)						Види тональних графічних форм 20 балів + 2 бал и (відвідування)						
	Тональні графічні форми: аерографія, набризг 30 балів + 3 бал и (відвідування)						Тональні графічні форми: протирка, друк (графаретний), 30 балів + 3 бал и (відвідування)						Техніка «гуш-перо». Види штрихування 40 балів + 4 бал и (відвідування)						Передання текстури й фактури засобами графіки 50 балів + 5 балів (відвідування)						
	Самостійна робота (творча робота) 25 балів						МК2 (25 балів)						МК3 (25 балів)												
	Види поточ.контр.						МК2 (25 балів)						МК3 (25 балів)												
ПМК	359 балів (коєфіцієнт успішності: 359 : 60 = 5,98)																								
	Екзамен (40 балів)																								

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: ілюстрація, демонстрація, презентація.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, репродуктивно-варіативні, пошукові, творчі, проблемно-пошукові, інтегративні.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з ілюстративним матеріалом.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).
- Добір додаткового теоретичного та ілюстративного матеріалу.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Проектування» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Модульно-рейтингова система складається з двох частин, які доповнюють одна одну: **модульної та рейтингової**. Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного, модульного і підсумкового контролю за відповідною 100-бальною шкалою згідно з Положенням про рейтингову систему оцінювання.

Форми проведення поточного та підсумкового контролю:

- види поточного контролю обираються викладачем (оцінювання поточних робіт, домашніх самостійних завдань,);
- види підсумкового контролю визначаються навчальним планом (залік).

Поточний контроль здійснюється в процесі навчальної діяльності студента за навчальними елементами змістового модулю.

Модульний контроль здійснюється окремо у вигляді перегляду творчих робіт (портфоліо-контроль).

Систему рейтингових балів для різних видів контролю у табл.7. та порядок їхнього переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано, табл.8-9.

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
МОДУЛЬ 1 – Каліграфія				
1	Відвідування лекцій	1	1	1
2.	Відвідування практичних занять	1	25	25
3.	Робота на практичному занятті	5-10	25	210
4.	Самостійна робота (виконання домашнього завдання)	30	3	90
5.	Виконання модульної контрольної роботи (перегляд творчих робіт)	25	3	75
Усього без урахування коефіцієнта				– 401 балів (коефіцієнт – 4,01)
МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка				
1	Відвідування лекцій	1	1	1
2.	Відвідування практичних занять	1	23	23
3.	Робота на практичному занятті	5-10	23	200
4.	Самостійна робота (виконання домашнього завдання)	25-30	3	85
5.	Виконання модульної контрольної роботи (перегляд творчих робіт)	25	2	50
Усього без урахування коефіцієнта				– 359 балів (коефіцієнт – 5,98)

Підсумковий контроль здійснюється після проходження модулю залікового кредиту. Підсумкове модульне оцінювання визначається як сума балів, отриманих студентом при вивченні навчального матеріалу тем змістового модулю, та балів, отриманих за результатами модульного контролю та підсумкового контролю (екзамену чи заліку). Ця сума балів становить рейтинг студента з навчальної дисципліни. Протягом семестру правила підрахунку балів не змінюються. Важливість цих балів для студента зумовлюється тим, що одержанні за модулі бали зараховуються студенту при виведенні підсумкової оцінки за весь курс. Це повинно спонукати студента до систематичної роботи і стимулювати його бажання підвищити свій рейтинг.

Підсумкова оцінка контролю поточної успішності студента складається з трьох складових:

- систематичність та активність роботи на практичних заняттях;
- рівень виконання поточних та творчих завдань самостійної роботи;
- підготовка до портфоліо-контролю.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;

- повний обсяг їхнього виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід до виконання завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Сума рейтингових оцінок (балів), отриманих студентом в межах залікового кредиту та підсумкового модульного контролю (ПМК), порівнюється з даними порівняльної таблиці рейтингових показників успішності і робиться відповідний висновок. Наприклад, студент отримав $117 : 2,53 = 46,23$ балів за поточну роботу і + 30 балів за екзамен = 76,23 й у підсумку оцінка «добре» за 4-бальною національною шкалою.

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Таблиця 8

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою університету	Значення оцінки
A	90-100	<u>Відмінно</u> – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	<u>Дуже добре</u> – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81	<u>Добре</u> – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	<u>Задовільно</u> – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, але достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	<u>Достатньо</u> – мінімально можливий (допустимий) рівень знань (умінь)
FX	35-59	<u>Незадовільно з можливістю повторного складання</u> – незадовільний рівень знань (умінь) з можливістю перескладання за умов належного самостійного доопрацювання
F	1-34	<u>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу</u> – достатньо низький рівень знань, що вимагає повторного проходження курсу

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Таблиця 9

МОДУЛЬ 1 – КАЛІГРАФІЯ														Кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Загальна кількість балів з урахуванням коефіцієнта
Змістовий модуль I (лекційні заняття + практичні роботи)					Змістовий модуль II (лекційні заняття + практичні роботи+ самостійна робота)					Змістовий модуль III (лекційні заняття + практичні роботи+ самостійна робота)						
T1	T2	T3	T4	МКР	T5	T6	T7	T8	МКР	T9	T10	T11	МКР	401	4,01	100
1	12	12	12	25	22	52	33	63	25	33	34	52	25			

МОДУЛЬ 2 – Оригінальна графіка											Кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Кількість балів з урахуванням коефіцієнта	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль IV (лекційні заняття + практичні роботи+ самостійна робота)				Змістовий модуль V (лекційні заняття + практичні роботи+ самостійна робота)				Змістовий модуль VI (лекційні заняття + практичні роботи+ самостійна робота)							
T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	МКР	T19	T20	МКР	35 9	5,98	60	40	10 0
1	12	12	37	22	33	63	25	44	85	25					

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Опорні конспекти лекцій
- Навчальні посібники
- Робоча навчальна програма

- Слайди, презентації
- Демонстраційний дидактичний матеріал
- Роздатковий дидактичний матеріал
- Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів
- Засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю)
- Відеозаписи майстер-класів

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Чен Н.В. Нетрадиційні техніки зображення: Навчально-методичний посібник. -Харків: Скорпіон, 2007.-48 с.
2. Необычные способы рисования для больших и маленьких фантазеров / авт.-сост. М. В. Кудейко. 2-е изд. — Мозырь : Содействие. 2007. —52 с.
3. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования: Учебник для худож. учеб. заведений.— 2-е изд., перераб. и доп.— К. : Выща шк. Головное изд-во, 1988.— 191 с, 104 ил,—Библиогр.: 43 назв.
4. Аронов В.Р. Теоретические концепции зарубежного дизайна. – М., 1992
5. Даниленко В.Я. Академія класичної дизайнерської освіти. // Технічна естетика і дизайн. Вип. 2. – Київ, 2002.
6. Эванс Дж. Китайская тушь: Пер. с англ. / Дж. Эванс. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Аст-рель», 2004. — 63, [1] с: ил. — (Школа живописи).
7. Симмонс Г. Рисунок рапидографом / Пер. с англ. Е. М. Яркова; Худ. обл. М. В. Драко.— Мн.: ООО «Попурри», 2004.— 144 с.:ил.— (Серия «Техника исполнения»).
8. Арт-ідеї. Школа образотворчого мистецтва / Ф.Вотт; Пер. з англ.. В.Наливаної. – К.: Країна Мрій, 2007.– 288 с.: ілл.
9. Аэрография: Материалы и инструменты, техника и приемы, сферы применения. - Художественно-педагогическое издательство Москва, 2006
10. Буковецкая О. А. Дизайн текста: шрифт, эффекты, цвет - 2-е изд., испр. М.: ДМ К, 2000. - 304 е., ил, 4 л. ил.
11. Воздушная живопись. Основные методы и приемы. - М.: ООО «ГД «Издательство Мир книги», 2006. - 96 с: цв. ил.
12. Гаптилл А. Л. Работа пером и тушью / Пер. с англ. А. Ф. Зиновьев; Худ. обл. М. В. Драко.— Мн.: ООО «Попурри», 2001.— 256 с.:ил.
13. Глассфорд К. Рисунок пером и тушью: линия, фактура, цвет / К. Глассфорд; Пер. с англ. О. Герасиной. - М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2004. - 63 с: ил. - (Библиотека художника).
14. Богдеско И.Т. Каллиграфия. - СПб.: Агат, 2005. - 176 с.
15. Гордон Ю. Книга про буквы от Аа до Яя.- М.: Издательство Студии Артемия Лебедева, 2006 – 384с.
16. Даниленко В.Я. Основы дизайна: підручник. – Харків: ХДАДМ, 2003. – 320 с.

17. Ефимов В.В. Великие шрифты. Книга 1. Истоки. – М.: Пара-Тайп, 2006.
18. Итен И.В. Искусство формы. – М., 2001.
19. Лесняк Владимир Графический дизайн (основы профессии), - К.: Биос Дизайн Букс, 2009.-416с.
20. Найс К. Рисунок тушью/Пер. с англ.; Худ. обл. М. В. Драко.— Мн.: ООО «Попурри», 2000.— 144 с:ил.— (Серия «Школа рисования»).
21. Рейес Пухол-Ксикой, Хуана Хулия Касалс Трафаретная роспись: техника, приемы, изделия.- М.: «АСТ-ПРЕСС КНИГА». - 2003
22. Устин В.Б. Композиция в дизайне. – М., 2006.
23. Виллу Тоотс 300 шрифтов- Латвийское государственное издательство, 1960.- 416с.
24. Чернышев О. В. Формальная композиция. Творческий практикум.-Мн.: Харвест, 1999-312 с.
25. Чобитько П.П. Азбуковник Санкт-Петербург - Москва, 2008, 112 с, илл.
26. Маргарет Морган. Буквицы. Энциклопедия. Декоративная каллиграфия.- М.: АРТ-Родник.- 2007.- 256с.
27. Семченко П.А. Основы шрифтовой графики - Издательство: "Высшая школа", Минск - Год издания: 1978 - Страниц: 97
28. Таранов Н.Н. Рукописный шрифт Издательство: Вища школа Год издания: 1986 Страниц: 160
29. Таранов Н.Н. Шрифт и образ в издании: Учебное пособие. - М.: Изд-во МГАП "Мир книги", 1995. - 147 с.
30. Таранов Н.Н. Художественно-образная выразительность шрифтов: Монография – Волгоград: Издательство: Перемена.- 2000 Страниц: 168

Допоміжна

31. Егоров Р. И. (Porfiriy Ra Stone) Аэрография: Практическое пособие.— М.: Этерна, 2007.- 256 с: ил.
32. Лещинский А.А. Основы графики: Учеб. пособие / А.А.Лещинский. – Гродно: ГрГУ, 2003. – 194 с.
33. Мітченко В. Естетика українського рукописного шрифту. – К.: Грамота, 2007.
34. Шрифты. Разработка и использование. Барышников Г.М., Бизяев А/О... Ефимов ВВ., Моисеев А.А., Почтарь Э.И., Ярмола Ю.А.- М., Издательство ЭКОМ, 1997.-288 с: ил.
35. Малькольм Кауч Творческая каллиграфия: искусство красивого письма.- 128с.
36. Каллиграфия: Рукописные шрифты Запада и Востока. 45 проектов с пошаговыми объяснениями. /Под общей редакцией профессора Р. Клеминсона.- М.: ЗАО «Издательская группа «Контэнт0».- 2008.- 224с.
37. Проненко Л.И. Каллиграфия для всех.- Москва „Книга" 1990.- 248с.
38. Хозе М. Паррамон, Микель Феррон Аэрография для художников: Основные приемы работы и материалы Тула: «Родничок», М.: «Астрель» Издательство АСТ, 2001
39. Дизайн та образотворче мистецтво: Словник. – Луцьк. 2000.
40. Чернихов Я.Г., Соболев Н.А. Построение шрифтов / Я.Г. Чернихов, Н.А.

- Соболев. – М.: ООО «Издательство «Архитектура-С»», 2007. – 116 с.
41. Анатолии Кудрявцев Шрифт. История. Теория. Практика.- М.: Университет Натальи Нестеровой, 2003. – 248 с.
  42. Engelbrecht, Lisa. Modern mark making : from classical calligraphy to hip hand-lettering / Lisa Engelbrecht.- Beverly, Massachusetts: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data. – 2010. – 160с.

Інформаційні ресурси

43. <http://www.typeart.ru>
44. <http://pishikrasivo.ru/kalligraficheskie-i-propisnye-shrifty>
45. <http://www.piergustafson.com>
46. <http://www.123rf.com>
47. <http://www.calligraphy-museum.com>
48. <http://www.bloombakecreate.com>
49. <http://fox-hand-made.ru/nitkografiya>
50. <https://colvinism.wordpress.com/2013/02/16/cadel-calligraphy/>
51. <http://beautifultype.net/>
52. <http://www.calligraffiti.nl/>
53. <http://karenswhimsy.com/calligraphy.shtm>
54. http://www.iampeth.com/lessons_spencerian.php
55. <http://pishikrasivo.ru/kalligraficheskie-i-propisnye-shrifty>
56. <https://www.facebook.com/Art-Venzel-Design-513587915345901/>
57. <https://special.habrahabr.ru/kyocera/p/67630/>
58. <http://www.vladmuseum.ru/rus/exhibitions/tks>.
59. http://www.youtube.com/watch?v=QFf9_sB7BIY
60. <http://infogra.ru/typography/fonts>